

't Äörke is een uitgave onder verantwoordelijkheid van:
Stichting Heemkunde Heer.

Registratie-nummer K.v.K.: 14.058.332
Postbank 807 33 90 Bankrek.: 89.66.34.248 (SNS)

Bestuur der Stichting:

Voorzitter: **W. Eggen** tel. 043 - 361 24 05
Secretaris: **P. Wetzels** tel. 043 - 321 92 37
Penningmeester: **G. Kickken** tel. 043 - 362 34 89

Redactie 't Äörke:

G. Eggen tel. 043 - 356 07 21
P. Wetzels tel. 043 - 321 92 37
G. Wijts tel. 043 - 361 12 24
Redactie-adres: Hoogveerlinxstraat 113, 6211 AP Maastricht.

't Äörke verschijnt 4 x per jaar, en wel in de maanden januari,
april, juli en oktober.

Abonnementen:

f. 20,— per jaar bij vooruitbetaling te voldoen.

Losse nummers - voor zover beschikbaar - f. 6,—

N.B. Bij verzending per post wordt de prijs verhoogd met portokosten, afhankelijk van bestemming.

Aan publicaties in 't Äörke, zoals hierboven omschreven, wordt uiterst zorgvuldig aandacht besteed. De Stichting Heemkunde Heer, en/of individuele bestuursleden der Stichting, en/of de redactie, en/of individuele leden der redactie, en/of individuele publicisten van deze uitgave kan (kunnen) nimmer aansprakelijk gesteld worden voor eventuele onjuistheden of omissies en de gevolgen daarvan.

Tekening voorpagina: Bèr Heuts.

~ ISSN 1388 - 8471 ~

't Äörke 4 - juli 1999

Inhoud:

Pag.	Onderwerp:	Auteur
1	Inhoudsopgave.	-
2	Ontmoeting te Heer.	(Ger Eggen)
6	De 5.000e inwoner van Heer.	(Gèr Kerckhoffs) *)
8	Doodsaanzeggingen....	(Gèr Wijts)
10	Aantekeningen betreffende jeneverstokerijen in Heer in 1818 en 1844. (Deel 1)	(R.H.C. van Maanen) *)
14	Inwonerlijst 1796 (Deel 4)	(Ger Eggen)
17	Joannes Rempelberg en	
18	beknopt overzicht genealogie Rempelberg.	(Ger Eggen)
20	Straatnamen in Heer: Vogelnamen.	(Gèr Wijts)
21	Baldadige jeugd anno 1922.	(Ger Coolen) *)
22	Zuster Norberta.	(Wiel Eggen)
25	Voetpaden in Heer (Deel 4 - slot)	(Gèr Wijts)
27	Aantekeningen van Pastoor Rutten. (Deel 4)	(Ger Eggen)
31	Advertentie van toen.	-
33	Crashes in Heer tijdens W.O. II	(Gèr Wijts)

*) Bijdragen van derden.

Ontmoeting te Heer.

Michael Hubertus (*Geel*) Ubachs werd op 24 april 1886 in Gronsveld geboren. Hij was schrijnwerker van beroep en werd actief in de zogenaamde "rode" arbeidersbeweging. Hij zat vele jaren namens de SDAP in de gemeenteraad van Maastricht en Provinciale Staten. Hij was de auteur van "Een eeuw modern kapitalisme", waarvan in 1934 de 1e druk en in 1976 een herdruk verscheen (Uitg. Link/Nijmegen).

In hoofdstuk 17 van dit boek schrijft hij over een politieke "ontmoeting" die omstreeks 1911 in Heer plaatsvond.

De politieke tegenstellingen waren in die tijd zeer groot. Het is hier niet de plaats om daar verder op in te gaan. Wij beperken ons tot de situatie te Heer. De landelijke strijd tussen de diverse groeperingen sloeg ook over naar Heer waar op 6 juli 1911 gemeenteraadsverkiezingen werden gehouden. Dat er politieke verschillen zijn tussen de diverse partijen kan een goede zaak zijn; helaas was dat niet altijd geval. De plaatselijke strijd werd mede gedomineerd door de tegenstellingen tussen de oude en de nieuw harmonie.

We laten Ubachs aan het woord:

De wrijving tussen de klassen deed haar vonken spatten tot ver buiten de stad, waarbinnen de arbeiders in "cités ouvriers" (1), huurkazernen en krottenbuurten waren ondergebracht. Vooral in het dorp Heer (2), waar zeer veel industrie- en bouwvakarbeiders wonen, die in de stad werken, heerste een opstandige geest. De theorie, dat de arbeider, die een klein eigendom bezit en zelf zijn tuinbouwproducten kan telen, de revolutionaire leerstellingen zou loochenen, werd vooral in dit dorp niet gerealiseerd. Integendeel. Hier waren zij vrijer, hier hoefden zij de broodheren niet te duchten. Eerst toen - na zware crisis en werkloosheid - zij hun eigendommen met hypotheek moesten bezwaren bij de onder invloedssfeer van de Clerus staande Boerenleenbank, eerst toen kreeg men de arbeider onder de knie.

(1) Arbeiderswijken.

(2) Tot de gemeente Heer behoorde tot 1920 bijvoorbeeld ook de Heerderweg.

Hoevelen hebben niet verklaard door deze hypotheekgeefster (1) geestelijk geknecht te zijn. Voordien durfden velen de vergaderingen der sociaal-democraten te bezoeken en beleed een aantal flinke, vrije kerels de socialistische beginselen in 't openbaar.

Kapelaan Gadiot (2) waakte evenwel over zijn parochianen. Hij verzamelde een groepje niet al te edele christenbroeders om zich heen en begon op provocerende wijze tegen de socialisten op te treden. Daarnaast wist hij een troepje dorpsvrouwen aan te zetten, om, evenals de schooljeugd, bij het voorbijgaan van de huizen van de socialisten het kruisteken te maken. Zoiets moet men in niet-katholieke streken niet te licht opvatten, al geschiedde dit dan ook in het begin van deze eeuw, ruim vierhonderd jaar na de dood van Torquemada (3), volgens wiens sadistische bedenken in deze gewesten 50.000 bewoners vermoord werden. In de tijd van de Roomse keizer, Karel de Vijfde, zou zoiets een voorteken geweest zijn, dat er weer een van "ketterije" verdachte vrouw levend begraven zou worden of het was het sein om mutsaards (4) te vergaren voor een nieuwe brandstapel.

De walm van die brandstapels hing niet meer over het Limburgse land, maar de geest van Karel en Philips II waarde nog door de dalen, waar de rotsblokken en mergspelonken met elkaar fluisterden over lang vervlogen tijden, toen de opstandige bewoners van deze gewesten hun geheimen aan hem toevertrouwden: toen ze bij hen bescherming zochten tegen de "hapscheiders" (5) van deze bloedvorsten.

Nee die middelen ter kerstening stonden kapelaan Gadiot niet meer ten dienste, maar hij wist dat het kruisteken nog steeds als een wapen beschouwd werd om boze geesten en duivels op een afstand te houden. Toen een aantal kiezers uit Heer de kandidatenlijst van de S.D.A.P. getekend had, greep kapelaan Gadiot in. Zij moesten in de kapelanij

(1) Hij bedoelt natuurlijk geldgever/hypotheeknemer.

(2) Hubertus Andreas Anthonius Joseph Gadiot werd geboren te Utrecht op 6 maart 1882. Hij kwam als kapelaan, vanuit Roermond naar Heer in oktober 1909. Hij vertrok op 6 november 1912 naar Beek.

(3) Tomás de Torquemada (1420-1498), Spaans inquisiteur en dominicaan; berucht om het grote aantal door hem tot de brandstapel veroordeelden.

(4) Takken (b.v. voor de brandstapel).

(5) Is geen A.B.N. In het Maastrichtse dialect is een "habsjaarder" iemand die zoveel mogelijk probeert naar zich toe te trekken. In positieve zin soms bedoeld als penningmeester van een vereniging.

verschijnen, waar hij de rode onverlaten dwong op de knieën te gaan zitten en vergiffenis te vragen.

Slechts enkele ondergingen een dusdanige vernedering, maar hoe was dit bereikt?!... Vooraf waren hun vrouwen tegen hen opgezet, zo hevig, dat een man die pertinent weigerde, door de geloofswaanzinnige vrouw met een mes werd aangevallen en ernstig verwond.

De man vluchtte.....

Zo werd in vele gezinnen het huiselijk geluk vernietigd door de gezalfden van de Heer.

En de S.D.A.P. groeide....

De "Scheuteling" (1) en Jhr. Ruys de Beerenbrouck (2) met R. Nafzger (3) hadden met kapelaan Gadiot overlegd om het rode nest Heer uit te branden. Voor dit goede doel zou vanuit Maastricht een massale demonstratie naar Heer gaan.

Vier of vijfduizend man trokken naar het dorp. Kapelaan Gadiot had de hele schutterij (4) te wapen geroepen. Met de bajonet op het geweer waren ze aangetreden. Zij hadden tot taak het meetingterrein te bewaken.

M. Heugen (5), de leider der socialisten in 't dorp werd gewaarschuwd. "Jongen" had men gezegd "er trekt een heel legerkorps tegen je op". Een ander zei: "Wapen je ! want 't is om jou te doen vandaag".

En Heugen wapende zich met een pak "Voorvechters" (6) zoveel als hij dragen kon en trok het meetingterrein op onder de roep "Mannen en vrouwen van Eer en Deugd, lees de Voorvechter!!...."

De kapelaan greep in, twee gewapende schutters met de bajonet op het geweer werden aan iedere zijde van de rode colporteur geplaatst en toen begon men te sarren en gelastte men de schutters Heugen te

(1) Wie wordt hiermee bedoeld? Bijna aan het eind van het hoofdstuk heeft hij het over Martin de Scheuteling.

(2) Jhr. Ch. J.M. Ruys de Beerenbrouck, R.K. gemeenteraadslid en onder meer als juridisch adviseur nauw betrokken bij de R.K. sociale organisatie te Maastricht. Was tevens lid van de Tweede Kamer en later minister-president (1918-1925 en 1929-1933).

(3) R. Nafzger, R.K. gemeenteraadslid te Maastricht, voortgekomen uit R.K. arbeidersbeweging.

(4) Heer had van ong. begin 17e eeuw tot begin 19e eeuw een schutterij. In 1906 werd de schutterij heropgericht maar heeft slechts een 15-tal jaren bestaan.

(5) Mathijs Hubertus Heugen werd te Heer geboren op 8 maart 1877. Hij was lid van de gemeenteraad van Heer van 1920 tot 1950 namens SDAP/PvdA.

(6) Een socialistisch blad, verschenen vanaf 1905.

verwijderen. Maar tussen de geïmproviseerde koddebeiers (1) riep Heugen: "Lees de Voorvechter, drie centen maar."

Toen wilden de schutters ingrijpen.

"Halt" klonk de stem van de bonkige wachtmeester (2).

Wij vertegenwoordigen hier het politieel gezag! Begrepen!!...

"Deze man" zei de kapelaan "veroorzaakt relletjes".

"Geenszins" meende de wachtmeester! "Hij overtreedt geen enkele Wet of verordening".

En daar stonden Ruys met zijn vazallen te koekeloeren.

De meeting werd geopend. Martin de Scheuteling moest een toespraak houden. Ruys zou als pakkend slot een gloedvolle peroratie (3) houden over de zegeningen van het Roomse solidarisme. Weer anderen meenden dat eerst "Limburg mijn Vaderland" gezongen moest worden.

Tot het laatste werd besloten.

Een klein groepje socialisten was een andere opinie toegedaan en gaf de voorkeur aan de socialistenmars. Dit werkte aanstekelijk en de socialistenmars domineerde op de ... roomse meeting tegen de socialisten....

Wat een smaad!

Ruys, de veroveraar, besloot om na dit gebeuren een demonstratie door 't dorp te houden. Zo trok de schare, geëscorteerd door de gewapende schutterij, door de straten van Heer.

En Heugen verkocht al zijn Voorvechters!...

Toen de stoet de weg optrok naar Maastricht en het dorp verliet zei Heugen: "Daar gaat het kapitalisme met Ruys aan het hoofd."

"En wij jongens," zo zei hij tot zijn rode makkers "wij blijven in Heer en met ons het socialisme."

(1) Bos- of veldwachter.

(2) Waarschijnlijk een wachtmeester der Marechaussee of H. Koppers, destijds veldwachter te Heer.

(3) Slotrede of (geestdriftig) slotwoord.

De 5.000e inwoner van Heer.

In de tweede helft van de 19e eeuw en begin 20e eeuw groeide het inwonersaantal van Heer bijzonder snel. In 1920 werd een deel van de gemeente (voornamelijk Heugemerweg, Heerderweg en Schamerweg) bij Maastricht gevoegd. De gedeeltelijke annexatie had tot gevolg dat het inwonersaantal terugliep van ruim 5.000 tot ongeveer 3.600. Ook die klap kwam Heer te boven.

Wie de 4.000e inwoner van Heer werd is ons niet bekend (wij zijn u dankbaar voor informatie hierover). Wie de 5.000e werd is wel bekend. - Uit de Limburger Koerier van 17 juli 1934:

Heer.

De 5000ste geboren.

Zaterdagmorgen werd in de geboorteregisters der gemeente Heer als 5.000ste ingezetene ingeschreven ANNA MARIA ADRIANA Kerckhoffs, geboren 13 Juli 1934, dochter van G.H. Kerckhoffs en M.E.J. Pijters, wonende Dorpstraat 83.

Bij de inschrijving in de registers van den Burgerlijken Stand traden als getuigen op de beide wethouders J.H. Kerckhoffs en J.H. Curfs.

De burgemeester fungeerde als peter bij het toedienen van het H. Doopsel.

Onmiddellijk nadat het bekend geworden was, dat de 5000ste ingezetene geboren was, werd de vlag op het gemeentehuis gezet.

De vader moest van alle kanten bijzondere gelukwensen in ontvangst nemen.

Van de zijde der ingezetenen heeft men zich ook niet onbetuigd gelaten. Zoo had o.a. de verloskundige Mej. Gommans, aangeboden de verlossing gratis te verrichten. De banketbakkerij H. Smeets & Zn., Akersteenweg, had de zorg voor het benodigde voor de doopkoffie op zich genomen. De autoverhuurder J. Bos-Luyten, Dorpstraat 133, reed de jonggeborene gratis naar de kerk.

Gelijk reeds vermeld, mocht de vader van het Gemeentebestuur een spaarbankboekje met 25 gld., ten namen van zijn dochttertje, in ontvangst nemen.

(foto boven: De boerderij van de familie Kerckhoffs-Pijters)

De derde voornaam (en roepnaam) Adriana zal in eerste instantie ietwat merkwaardig overkomen. Per slot van rekening had men eeuwenlang niet veel keuze uit voornamen. Mannen werden Sjeng, Pie of Kläös genoemd en de vrouwen An, Merie of Fien..

Deze mooie voornaam was te danken aan de Peetvader: Mr. Marie Pierre Adrien Thomassen, burgemeester van Heer (en Cadier en Keer) van 1917 tot 1941. Hij stond erop "Peetere" te zijn bij zijn 5.000e inwoner. Maar daar bleef het niet bij. Tot aan zijn vertrek uit Heer verscheen hij trouw elk jaar - met presentje - op de verjaardag van Adriana. Daarna verwaterde het contact. Thomassen maakte in de oorlogsjaren snel carrière en werd burgemeester van Kerkrade en later Den Bosch. Vanwege zijn politieke keuze gedurende de oorlog, was hij na de oorlog een tijd niet publiekelijk beschikbaar.

Maar op 13 juli 1948 werd op de deur aan het huis Dorpsstraat 83 geklopt. Het was de jarige Adriène zelf die nietsvermoedend de deur opendeed, waarop de bezoeker vroeg "Dag meisje ken je mij nog?" Waarop zij direct antwoordde "Natuurlijk, U bent mijn peetoom....." Daarmee was het contact hersteld en oud-burgemeester Thomassen sloeg - tot aan zijn dood - geen jaar meer over.....

~~~~

Het aanbod van taxibedrijf Mathieu Bos om de pasgeborene gratis naar de kerk te rijden was natuurlijk slechts een publiciteitsstunt. Het huis van de familie Kerckhoffs lag (ligt) op nauwelijks 100 meter van de ingang van de kerk. Dus werd maar een rondrit door Heer gemaakt.... Ook de bakkers van Heer hielden de jaren erna de verjaardag van Adriène scherp in de gaten en stonden -bij wijze van spreken- in de rij om gratis banket te leveren. Om daaraan dan ook de nodige publiciteit te kunnen geven.

~~~~

Wat is van onze plaatselijke "beroemdheid" Adriène terecht gekomen? Zij trouwde met haar bijna-buurman Giel Frijns (van café "Bee Anneke" - zie 't Äörke no. 3 -). Samen wonen zij al vele jaren in Heerlen. Heel binnenkort wordt Adriène 65 jaar. Zijn er nog bakkers in Heer die na al die jaren voor een publiciteits-stunt willen zorgen?

~~~~

Doodsaanzeggingen....

Tot in de jaren '60 is, ook in Heer, naast overlijden-annonces in de krant gebruik gemaakt van aanzeggers die de mensen in het dorp mondeling verwittigden van het overlijden en uitnodigden tot de begrafenisdienst en uitvaart.

Dat aanzeggen gebeurde in Heer meestal door koster Chris Bovens, die tevens begrafenisondernemer was. Als de wijk waarin aangezegd moest worden heel Heer besloeg, liet hij zich vergezellen van helpers.

In stemmig zwart en ingetogen ging de aanzegger van huis tot huis. Na het openen van de voordeur, bracht hij zijn boodschap ongeveer als

volgt: "*Dag Medam (of Menier) Geer zeet verzeuk op de begreffenis van ..... De euverledene weurt begraave 'n donderdig um 10 oor. Um haaftien bijeinkoms aan 't sterfhoes en goonsdige 'n aovond om zeve roezekrans in de kèrk.*"

Een hele mond vol dus, die heel wat keren opgedreund moest worden. Kwam de naam van de overledene onbekend voor, of was het een naam die juist veel voorkwam, dan werd er gevraagd "*Wei is dat*"? Dan viel de aanzegger even uit zijn rol en vertelde op amicale wijze wie er bedoeld was. Omdat veel mensen een bijnaam hadden, waarmee ze meer bekend waren dan met hun eigen naam, werd dan die bijnaam genoemd. Bijvoorbeeld "*Sjef van 't laank Anneke*" of "*Pie van Berp van de Knoup*" en dan werd er soms nog bijgevoegd: "*Dich wèts waal, Zjaneke van Truij op 't Brook*". (Al deze namen zijn gefingeerd)

Nieuwsgierigen, die graag het naadje van de kous wilden weten, vroegen de aanzegger om even binnen te komen om 'n tas koffie te drinken. Of iets anders. (Vooral dat anders liep nogal eens uit de hand; al is het verhaal dat een aanzegger s'avonds per kruiwagen naar huis gebracht moest worden volgens onze inlichtingen niet in Heer is voorgekomen.) Na enige navraag kon men erachter komen waaraan de overleden was bezweken, of hij nog lang had moeten lijden, waar de eventuele achtergelaten kinderen onderdak hadden, enz.

Na de oorlog kregen we in Heer ook flatwoningen. Een zegsman vertelde ons het volgende verhaal: Mevrouw W. woonde 2 hoog op een flat en kon vandaar haar voordeur op de begane grond elektrisch openen. Een aanzegger belde bij haar aan. Het wachten moe leunde hij tegen de voordeur aan. Mevrouw W. deed de voordeur (elektrisch) open. De aanzegger viel letterlijk met de deur in huis en kwam terecht in een op de gang staande kinderwagen.

Mevrouw W. die dit zag gebeuren kon haar lach niet meer inhouden, waarop de aanzegger zeer verontwaardigd naar boven riep: "*Es te verrèkdes zag ich diech nog neet wei doet is ....*"

**Aantekeningen betreffende jeneverstokerijen
in Heer in 1818 en 1844. (Deel 1)**

*(Door de heer R.H.C. van Maanen, streekarchivaris West-Betuwe,
Geldermalsen)*

Inleiding

Limburg staat bij velen bekend als een provincie in het verleden ruim voorzien van bierbrouwerijen. Er stonden vroeger ook vele jeneverstokerijen en -branderijen. In mijn onderzoek naar negentiende eeuwse jeneverstokerij- en branderijen stuitte ik twee keer op gegevens betreffende dergelijke bedrijven in Heer, namelijk in 1818 en in 1844. Het onderstaande artikel over deze bedrijven is bedoeld als een aanzet voor verder (historisch) onderzoek naar dit onderwerp. Het is dan ook geen uitputtend verhaal, maar meer een momentopname.

Branderijen en stokerijen

De termen jeneverbranderij en -stokerij worden dikwijls door elkaar gebruikt. De brander leverde de alcoholhoudende grondstof oftewel de moutwijn, de jeneverfabrikant of distillateur maakte de jenever. Mout verkreeg men door gerst en rogge drie dagen in water te laten weken waardoor deze ontkiemden. Na het kiemen werd het graan op de eest gedroogd, vervolgens gebroken of gemalen en had men als eindproduct mout. Van dit mout vermengd met enig gist werd in met water gevulde beslagbakken (grote kuipen) het beslag gemaakt. Na een gisting van het beslag, kon het distillatieproces beginnen, waarbij de alcohol van het water werd gescheiden. De eerste distillatie vond plaats in de ruwketel, de tweede in de enkelketel en de laatste in de bestketel met als eindproduct moutwijn (alcohol) en nevenproducten gist en spoeling. Tijdens elke fase nam het alcoholpercentage toe tot uiteindelijk circa 46%. Bij de vierde keer dat er werd gedistilleerd (overgehaald), werd de feitelijke jenever verkregen door het toevoegen van jeneverbessen en eventueel andere kruiden. De spoeling of draft werd veelal als veevoer verkocht aan boeren in de omgeving; branderijen hielden zelf ook varkens of ossen voor de vetmesterij.

Belastingwetgeving.

Vanaf 1795 werden de jeneverstokerijen in Nederland geregeld geconfronteerd met van overheidswege opleggen van het (gedeeltelijk) stilleggen van hun bedrijven om hongersnood door gebrek aan granen te voorkomen. In 1802 werd om hongersnood te voorkomen door de regering de jeneverstokerijen stilgelegd. H.J. Michiels adviseerde de Roermond onderprefect A. Liger echter dit niet te doen, maar de consumptiegoederen te socialiseren. Met andere woorden, alles wat men niet voor eigen gebruik nodig had moest men afstaan aan de dorps- en streekgenoten zodat deze in hun onderhoud konden voorzien. (1) Michiels wees hierbij op het belang van jeneverstokerijen voor de landbouw. Het afval van deze bedrijven draf of spoeling genaamd, werd gebruikt om varkens en koeien te voeren, die op hun beurt weer mest voor de landerijen produceerden. Vermoedelijk is dit advies niet in daden omgezet. Bij keizerlijk besluit d.d. 1-12-1812 werd zelfs vanwege de slechte graanoogst het stoken van korenwijn en jenever met uitzondering van de Hollandse departementen in het gehele Franse keizerrijk verboden. Vanuit de overheid ontstond meer en meer behoefte meer grip te krijgen op de branderijen en dan met name de wijze waarop deze werkten. Voorop stond hierbij zicht te krijgen hoe er met de beschikbare grondstoffen werd omgesprongen, met name om fraude te voorkomen. Bij de wet van 13-5-1808 was bepaald dat een brander per last meel 26 ankers gedistilleerd moest stoken. De verschuldigde impost moest betaald worden door de koper, maar de brander moest dit schriftelijk kunnen aantonen en direct bij de ontvanger verrekenen met zijn peilrekening. De ontvanger liet geregeld de aanwezige voorraad gedistilleerd bij de branders peilen en rekende aan de hand hiervan uit wat er geproduceerd was en verkocht. Via deze peilrekening werd de verschuldigde accijns afgerekend. Vijf jaar later werd bij Koninklijk Besluit d.d. 23-12-1813 Stbl. nr. 17 bepaald dat de belasting per okschoofd f. 30,== bedroeg en dat in plaats van de gewraakte 26 ankers

(1) Jansen, drs. J.C.G.M. "de Franse landbouwpolitiek in Limburg" in *Geschiedenis van de landbouw in Limburg 1750-1914*. Van Gorcum & Comp. N.V., Assen, 1965, p. 46-47 en Dobbelaar, P.J. *De Branderijen in Holland tot het begin der negentiende eeuw*. N.V. Nijgh & Van Ditmar's uitgevers-Mij. Rotterdam, 1930, p. 253 e.v.

gedistilleerd tien stopen per honderd pond gebruikt graan. Bij deze trek woog een last rogge en mout 4.160 Amsterdamse ponden. (1) Het ging echter niet goed met de Nederlandse branderijen, er was ondanks de in 1814 met Engeland gesloten vrede na de Napoleontische oorlogen nauwelijks vraag naar de moutwijn, ook internationaal niet. De verwachtingen dat vanuit Noord-Amerika de vraag naar (Hollandse) jenever weer zou toenemen, werd bestraft. Daar waren in de voorgaande jaren zelf vele stokerijen opgericht.

Op 15-9-1816 kwam een nieuwe wet op het gedistilleerd tot stand, dit ondanks vele protesten vanuit de branderswereld. De belastingaanslag vond voortaan plaats aan de hand van de inhoud van de beslagbakken. Voor elk anker dat een beslagbak groot was, werd zes stuivers belasting geheven. Dit betekende dat het betalen van de verschuldigde belasting in tegenstelling tot vroeger verlegd werd van de afnemer naar de producent, met name om meer greep te krijgen op de daadwerkelijke productie, gekoppeld aan de grootte van de beslagbakken en de verbruikte hoeveelheden graan. Doel was het voorkomen van het ontdruken van belasting. De belastinginner kon nu vrij exact bepalen welke hoeveelheid gedistilleerd een stokerij produceerde en hierover een accijnsaanslag opleggen. Bij de oude wijze van belastinginning was het veel moeilijker om na te gaan wat er daadwerkelijk was geproduceerd. Het voorstel voor de nieuwe wet was afkomstig van de directeur-generaal der Indirecte Belastingen Appellius die deze vorm van belastinginning in de zuidelijke provincie van het rijk had aangetroffen. (2) De wet bond de brander aan een reeks van voorschriften. Zo moest een register worden bijgehouden van de verrichte werkzaamheden en sloot hij of zij met het Rijk een debet-rekening voor afrekening van de verschuldigde belasting. Zes jaar later werd de wet uit 1816 vervangen

(1) Verhoeff, J.M. *De oude Nederlandse maten en gewichten*. P.J. Meertens-instituut, Amsterdam, 1983. Een okschoofd was een inhoudsmaat speciaal voor wijn en meestal een 1/4 vat groot. Een anker was was 38,4 liter groot, een stoop was 1/16 anker en dus 2,396 liter groot. Tussen 1820-1870 gold in Nederland het Nederlands Metriek Stelsel. Gelet op de aantekeningen in de lijsten zijn deze veelal na 1820 opge maakt, dus kunnen we ervan uitgaan dat we het metriek stelsel kunnen toepassen en zijn de oude maten als stoop niet meer van toepassing. Een pond stond toen gelijk met een kilo.

(2) Dobbelaar, P.J. *De Branderijen in Holland tot het begin der negentiende eeuw*. N.V. Nijgh & Van Ditmar's Uitgevers-Mij. Rotterdam, 1930, p. 262.

door die van 26-8-1822, die de branders confronteerde met nog strengere voorschriften. Vele tientallen bedrijven hadden de voorgaande jaren echter niet overleefd. (1)

Heer in 1818 (2)

Heer behoorde tot het kanton Gulpen dat op haar beurt deel uitmaakte van arrondissement Maastricht. In totaal telde het kanton Gulpen 49 stokerijen met 456 beslagbakken met een totale bruto-inhoud van 488.100 liter en 105 ketels met een bruto-inhoud van 79.800 liter. Geproduceerd werd in 1818 18.400 liter jenever waarbij aan fabricage-recht f. 26.470,== was verschuldigd. In totaal werkten 62 personen in deze trafiek. Gelet op het ontbreken van de gegevens voor diverse bedrijven waren deze vermoedelijk buiten bedrijf, iets wat in 1818 landelijk het geval was. Er is een "maar" bij de gevonden gegevens. De namen waren niet altijd even goed leesbaar en in het Frans weergegeven, dus er kan niet voor 100% voor de goede (Nederlandse) spelling worden ingestaan. Volgens Linssen ging het in Midden- en Noord-Limburg om zogenaamde wacholderstokerijen. Wacholderbessen is een ander woord voor jeneverbessen. (3)

Wordt vervolgd.

(1) Brugmans, I.J. *Statistieken van de Nederlandse nijverheid uit de eerste helft der 19e eeuw*. Eerste Stuk. M. Nijhoff, 's-Gravenhage, 1956, p. 299. Volgens de verzamelaar uit 1819 telde Limburg 116 jeneverstokerijen met 106 werknemers, vergeleken met de gegevens over 1818 een grote achteruitgang. De Limburgse stokerijen verkochten hun jenever zowel in het binnen- als het buitenland. Voor en tussen 1814-1816 ging het over het algemeen goed met de bedrijven. Voor de periode 1817-1e helft 1819 wordt echter matig opgegeven. Een verdere achteruitgang wordt duidelijk zichtbaar als op 31 december 1819 de bedrijfstak als kwijnend wordt omschreven. Als oorzaken werden landelijk onder meer de sluikehandel en de belastingen vermeld. Brugmans, I.J. *Statistieken van de Nederlandse nijverheid uit de eerste helft der 19e eeuw*. Tweede Stuk. M. Nijhoff, 's-Gravenhage, 1956 en Damsma, D., J.M.M. de Meere en L. Noordeggraaf. *Statistieken van de Nederlandse Nijverheid uit de eerste helft der 19e eeuw*. Supplement. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1979. Helas zijn in deze standaardwerken voor Limburg, uitgezonderd enkele plaatsen, geen gegevens gepubliceerd. Zie ook Maenen, A.J.Fr. 'Maastrichts sociaal-economische structuur tijdens de Franse tijd en het verenigd koninkrijk (1795-1830) in *Miscellanea Trajectensia in Werken*. LGOG, nr.4, Maastricht, 1962, p. 605-622. In 1802 was jenever een van de belangrijkste exportproducten van het Departement van de Nedlermaas dat toen maar liefst 186 stokerijen telde. Een aanzienlijk deel van de graanoogst was dan ook bestemd voor deze bedrijven zoals Maenen schreef "Indépendamment d'un grand nombre d'ouvriers qu'il emploie, le marc de la distillation nourrit et entretient plus de 12 mille bêtes à cornes, sans lesquelles l'agriculture, aujourd'hui si florissante, ne pourrait pas de soutenir" p. 606. De jenever was onder meer bestemd voor Duitsland en Brabant. Eind 1819 waren alle grote Maastrichtse branderijen buiten bedrijf gesteld.

(2) Archief ministerie van Financiën Directe Belastingen 1813-1823 inv.nr. 214. Deze enquête is voor zover mij bekend niet eerder gepubliceerd.

(3) Linssen, G.C.P. *Verandering en verschuiving. Industriële ontwikkeling naar bedrijfstak in Midden en Noord-Limburg 1839-1914*. Stichting Zuidelijk Historisch Contact, Tilburg, 1969, p. 314-315.

Inwonerslijst 1796. (deel 4)

36 wed. servatius sporck 78 kentesse
 mathias sporck 25 zoon
 maria sporck 23 dogter

Servatius Sporck werd gedoopt te Heer op 5 april 1732 en aldaar begraven op 4 januari 1787.

De weduwe is Barbarbara Bisschops.

37 wed. mathias eggen 62 kentesse
 petrus eggen 27 zoon
 joannet eggen 25 zoon

Mathias Eggen werd gedoopt te Heer op 9-2-1744 en er begraven op 15-4-1782. De weduwe is

Joanna Smeets (niet uit Heer afkomstig)

38 leonardus hoeberich 70 kentes
 cornelia sporck 67 zijn vrouw
 agnes hoeberich 18 dogter

Leonardus Hoeberichs werd gedoopt te Wijck op 7-12-1730. Zijn vrouw Cornelia Sporck(en)

werd gedoopt te Heer op 29-8-1737 en was een zuster van Servatius Sporck (zie no. 36 van de inwonerslijst). Dochter Maria Agnes (* Heer 2-11-1777 trouwt later met J.L. Houben

39 thomas peters 28 jagter
 barbara smeets 43 zijn vrouw
 walterus peters 28 tweeder
 thesalia peters . . . dogter

Thomas Peters werd gedoopt te Heer op 27-1-1758. Over zijn vrouw, Barbara Smeets is ons weinig bekend.

Dochter Maria Theresia (* Heer 17-7-1792) trouwt later met Joannes Petrus Schevers.

40 christiaan jacobs 60 kentes
 maria v. sint fijt 55 zijn vrouw

Chr. Jacobs (* Heer 3-7-1758) Maria v. Sint Fijt (* Heer 25-10-1758)

41 franciscus habets 62 rademaker
 maria eggen 45 zijn vrouw
 mathias habets 33 zoon
 maria habets 16 dogter

De rademaker Frans Habets werd voor zover bekend niet in Heer gedoopt. Hij was eerder gehuwd met Anna Elisabeth van Hees (* Heer 22-12-1742 † Heer 27-10-1782). Zijn tweede vrouw was Maria Eggen (* Heer 23-6-1751). Deze tak Habets is - wat Heer in mannelijke lijn betreft - uitgestorven.

42 joannet lespinasse 62 horloger
 maria waelpots 52 zijn vrouw
 elizabeth waelpots 58 kentes
 marcus lespinasse 20 zoon
 jacobus lespinasse 23 zoon

De horlogeur Jean Noé Lespinasse was een Zwitser en had zich in 1786 in Heer gevestigd. Ofschoon de naam Wa(e)lpots destijds ook in Heer voorkwam was zijn vrouw - voor zover bekend - niet uit Heer afkomstig. Zijn toen 20-jarige zoon Marcus werd in 1800 de eerste burgemeester van Heer en Keer.

43 wed. petrus ploumen 50 kentesse
 petrus ploumen 18 zoon
 maria ploumen 23 dogter
 elizabeth ploumen 17 dogter

Over deze familie is ons slechts bekend dat Petrus Ploumen op 10-4-1795 te Heer werd begraven en dat hij gehuwd was ene Anna Hermans.

44 walterus pleumeekers 37 jagter
 elizabeth bonten 28 zijn vrouw
 cornelia pleumeekers . . . dogter
 elizabeth pleumeekers . . . dogter
 joannes rompelberg 40 plompemaker

Walterus Pleumeekers werd gedoopt te Heer op 12-9-1761. Hij was eerder gehuwd met Maria Habets (* Heer 11-1-1762 en aldaar begraven op 4-3-1793). Anna Elisabetha Bonten (* Heer 5-10-1768) was dus zijn tweede echtgenote. Wij menen hier te doen te hebben met de pachter van een mooie hoeve gelegen aan de Klinkenberg.

Walterus Pleumeekers en zijn eerste vrouw Maria Habets zijn voorouders van heel wat Heerdenaren (o.a. Geelen, Jacobs en Janssen).

Dat geldt nog meer voor de inwonende **Joannes Rempelberg**.

Op pagina 17 (en 18 en 19) van dit Äörke besteden wij aan deze **Joannes Rempelberg uitgebreid aandacht**.

45 wed Dionysius
hordmans . . . 54 kenterse

Dionysius Horsmans werd te Heer begraven op 18-5-

1792. Hij was gehuwd met Maria Catharina Hendrix.

46 barbara imwegen 29 kenterse
petrus kikker . . . zoon
maria kikker . . . dochter

Deze tak Kicken (- Engwegen) is in Heer in mannelijke lijn uitgestorven.

47 wed: jan maffot 55 kenterse

Geen nadere gegevens bekend.

48 joannes hone 75 pagter
anna coninx . . . 76 hysvrouw
michael hone . . . 45 zoon
wid: simon hone 82 schoon dogter
theodorus hone 1. kind kind

Joannes Hone werd gedoopt te Heer op 9-12-1725. Zijn vrouw Anna Maria Coninx werd te Heer gedoopt op 28-1-1722. De weduwe

van (zoon) Simon Hone is ene Maria Sophia Dumoulin. Later zal zij trouwen met haar schoonbroer Michael Hone. De naam Hone(e) kwam in Heer voor in de 17e en 18e eeuw.

49 wed servatius coninx 82 pagterse
maria coninx . . . dochter
joannes coninx . . . zoon
eva coninx . . . dochter
servatius coninx . . . zoon

Servatius Coninx (* Heer 25-9-1754 † Heer 21-2-1795) was gehuwd met Barbara Bonten (* Heer 28-3-1764).

Zij hertrouwt op 6-10-1797 te Veldwezelt met Walterus Peters (* Heer 24-11-1765 † Heer en Keer 16-6-1814).

Joannes Rempelberg (1755- 1814).

Op de inwonerslijst van 1796 - zie pagina 15 - komt onder no. 44 voor: Joannes Rempelberg 40 jaar en "plompemaker" van beroep.

Wat met plompemaker bedoeld wordt is niet duidelijk. Het zou kunnen zijn klompenmaker of pompenmaker.

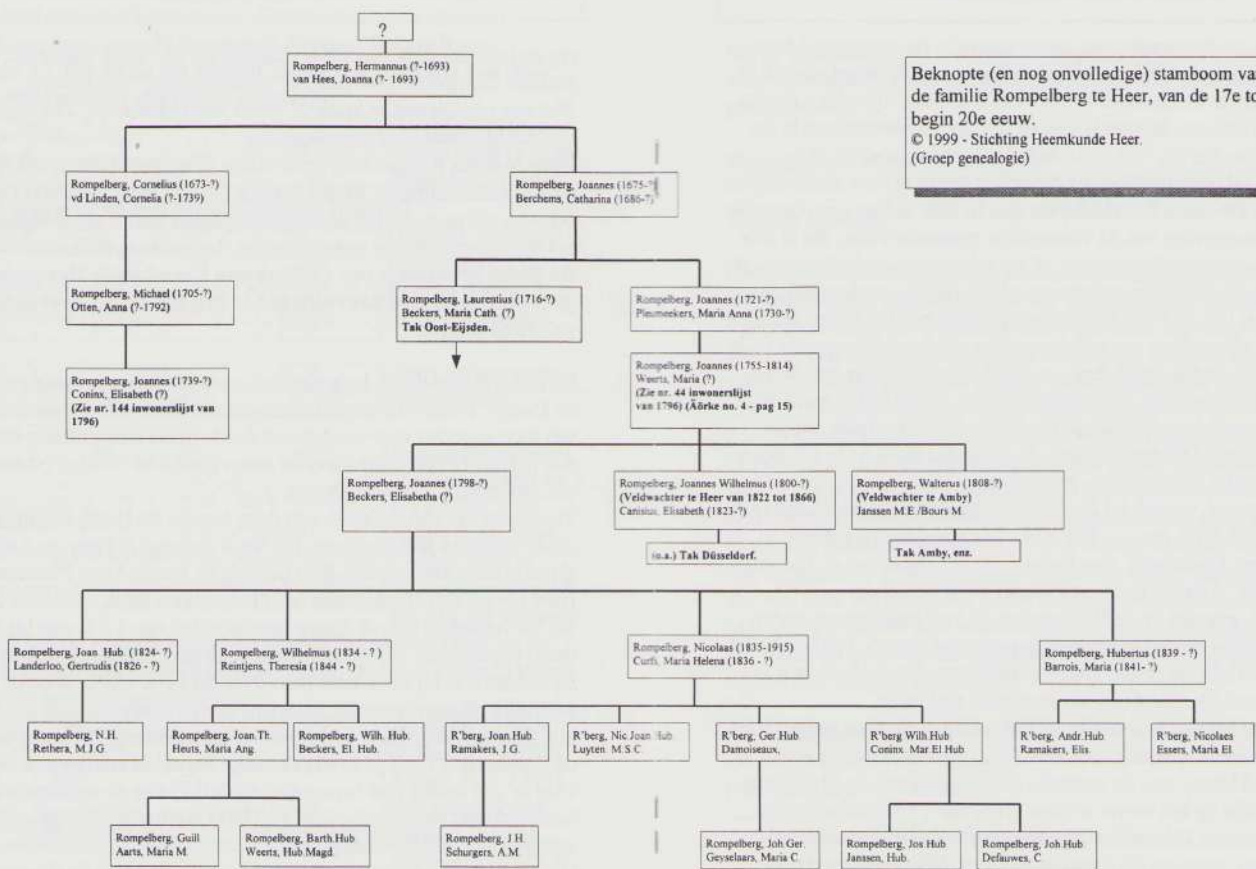
Deze Joannes Rempelberg heeft alleen al in Heer/Scharm enkele honderden nakomelingen. Reden genoeg om iets meer uitgebreid bij deze persoon stil te staan. Op de volgende pagina treft u een (voorlopig en) beknopt overzicht aan van de familie Rempelberg te Heer.

De groep genealogie van de Stichting Heemkunde Heer zou het op prijs stellen nadere aanvullingen te krijgen op het overzicht op de volgende pagina.

De naam Rempelberg komt in Heer voor tenminste vanaf de aanleg van de Doop-, Trouw- en Begrafnisregisters. Maar ook al daarvoor, alhoewel daar nog niet veel van bekend is. De naam Rempelberg kan dan ook met recht een echte Heerder naam genoemd worden (samen met o.a. Houben, Kicken en Thans).

Toch hing het voortbestaan van deze familie (te Heer) af van één persoon: **Joannes Rempelberg**. Hij werd gedoopt te Heer op 3 mei 1755 als enig kind van Joannes Rempelberg en Maria Anna Pleumeekers (* Heer 26-1-1730, dochter van W. Pleumeekers en A. Peters of Piters). Bij het opmaken van de franse inwonerslijst van 1796 was hij 40 en (nog) ongehuwd. Hij woonde in bij zijn neef Walterus Pleumeekers. Kort daarna is hij toch maar getrouwd. Met ene Maria Weerts, waarschijnlijk afkomstig uit St. Maartensvoeren (thans België) of omstreken. Joannes was nauw betrokken bij de schutterij. Hij kreeg kort voor de Franse tijd (1792 of 1793) vanwege bepaalde verdiensten een schenking of een lening (dat is nog niet duidelijk) van de schutterij. Na de heropricting van de schutterij (± 1807) vinden in ieder geval terugbetalingen aan de schutterij plaats.

Op dit onderwerp komen wij bij de behandeling van de (heropricting van) de schutterij nog nader terug.

Straatnamen in Heer: Vogelnamen.

De commissie tot benoeming van straatnamen in de gemeente Maastricht besloot op 3-12-1985 een straat, gelegen op het Heerderbroek in Heer te benoemen als **Postduifstraat**. Velen denken misschien dat het een eerbetoon was aan de vogels van de talrijke duivenmelkers in het algemeen en van die "op 't Brook" in het bijzonder, waar de duivensport door talloze Heerdenaren bedreven wordt als een aangename tijdspassing. De naam Postduifstraat was in feite echter een voortzetting van de naamgeving van de voormalige gemeente Heer, die al drie straten met vogelnamen benoemde, nl. de Snipstraat, de Pelikaanstraat en de Uiverstraat. Dat waren namen van Nederlandse verkeersvliegtuigen uit de jaren '30. In 1931 was men begonnen met het geven van vogelnamen aan vliegtuigen om wijs te worden uit de nietszeggende registratieletters. De laatste letter daarvan werd de eerste letter van de vogelnaam van het vliegtuig. De Postduif (reg.nr. PH-NHDP) was een driemotorige versie van de Fokker 7A, die in 1927 de eerste retourvlucht naar Batavia (Jakarta) maakte. In 10 dagen heen en in 11 dagen terug, een prestatie van jewelste in die tijd.

De **Pelikaanstraat**, aangelegd in 1935 is genoemd naar het vliegtuig de Pelikaan, een FX-VIII (reg.nr. PH-AIP). Dit vliegtuig verbeterde in 1930 tijdens een kerstvlucht naar Batavia het resultaat van de Postduif door in "slechts" 4 dagen heen en 4 dagen terug te vliegen.

De **Snipstraat**, evenals de Pelikaanstraat een verbindingstraat tussen de Concordiastraat en de Dampstraat is genoemd naar de Fokker XVIII (reg.nr. PH-AIS) die de eerste vlucht maakte van Amsterdam naar het Caribisch gebied. De straat bestaat overigens niet meer.

Maar het meest bekend is wellicht de **Uiverstraat** die haar naam kreeg omdat dit beroemde vliegtuig, een DC 2 (reg.nr. PH-AJU) de eerste prijs toegekend kreeg voor de prestatie geleverd tijdens de Melbourne race. In 1996 zijn op het woon-werkcentrum aan de Nijverheidsweg woningen gebouwd. De verbindingsweg tussen de Nijverheidsweg en de Demertstraat, waaraan dit centrum ligt heet **Zilvermeeuwstraat**. Er zijn ongeveer 50 vliegtuigen genoemd naar vogelnamen. De gemeente Maastricht kan dus nog even vooruit....

Baldadigheid anno 1922.

Op 21 november 1922 ontving de burgemeester van Heer een schrijven, op briefpapier van het gemeentebestuur van Slenaken, met de volgende inhoud:

Slenaken, den 18 November 1922.

Geachte Collega,

Gisteravond moest mijn zoon met een vrachtauto, beladen met cocoskoeken wachten tusschen 5 en 6 uur namiddag aan het Café Kicken (hoek Steenweg) (1). Gedurende deze tijd werd hij immer lastig gevallen door een bende straatjongens, welke niets goeds in hun schild voerde en welke maar niet van den auto weg wilden. Bij een verwijdering van een paar minuten hadden ze al getracht een electr. lamp te bemachtigen welke evenwel niet van den draad losging. Bij langzame afrit hebben ze nog een geplombeerde baal weten te openen en 7 kg. cocoskoeken eruit te halen, tegelijkertijd moet zeker een van de andere de elektrische achterlamp hebben afgenomen. Uit hun gesprek alvorens bleek, dat een dier jongens van ± 15 à 16 jaar wel eens vee drijft voor den koopman J. Weinhausen (2). Enfin men kan er onmogelijk veilig met een auto blijven staan. Vrees voor politie schijnen ze niet te kennen. Het is evenwel zeer wenschelijk dat Uwe veldwachter deze soorten wat meer op de hielen gaat zitten. Misschien kan hij nog iets van de namen dier jongens achterhalen.

Met collegiale groeten
De Burgemeester van Slenaken
(was getekend.) Speetjens (3).

(1) Café Wed. Brouwers-Kicken, op de hoek van Akersteenweg/Dorpsstraat, later bekend als café 't Tolhoes.

(2) Veekoopman Wijnhausen (bijgenaamd "de Jud") woonde te Scharm in een historisch en nog steeds bestaand pand, tegenover het later gebouwde huis van "Meester" Mommsers.

(3) Natuurlijk was en is een dergelijk baldadig gedrag niet goed te keuren. Men kan zich echter afvragen of de burgemeester van Slenaken dit moest schrijven in zijn hoedanigheid als burgemeester.

Zuster Norberta.

De boerderij bij de Burght werd van begin deze eeuw tot 1931 bewoond door de familie Slangen-Kreutzer. Uit dit huwelijk werd op 14 maart 1912 geboren Maria Lambertina Josephina Slangen.

Zij ging net als alle kinderen naar de lagere school en kreeg er o.a. nog les van Juffrouw Heidendahl. Na schooltijd wachtte thuis het meehelpen in het boerenbedrijf: koeien melken, de oogsten van het veld halen, schoven zetten enz. En daarnaast ook nog eens hulp in het huishouden. Al dat huishoudelijke werk vond ze maar niks.

Op 18-jarige leeftijd (1929) trad zij in bij de Zusters van de Voorzienigheid en nog wel in het eigen dorp: in Opveld. De naam Norberta was afgeleid van haar broer (Norbert) die enige jaren daarvoor was overleden. Via het moederklooster in Frankrijk kwam zij in de verpleegstersopleiding in Eindhoven terecht. Daarna volgde nog een opleiding voor ziekenverpleging van TBC-patiënten en om daadwerkelijk wijkverpleging te kunnen gaan doen, volgde ook nog een cursus voor kraamverzorgster. Inmiddels was het midden jaren '30. Het plan was dat zij als ziekenverpleegster zou gaan werken in Wolder. Door de oorlog ging de bouw van een Groene Kruisgebouw daar niet door.

In 1941 keerde zij terug in Heer. Daar bestond het kruiswerk al meerdere jaren. Het gebeurde vanuit Opveld. De eerste wijkverpleegster in Heer was Maria Josepha Heuts, zuster van aannemer/raadslid Guillaume (*Giel*) Heuts. Maar al in 1922 had Zuster Alphonsa het kruiswerk overgenomen. Heer groeide in bevolkingsaantal en zodoende moest er hulp bijkomen. Zij herinnert zich nog dat mensen vanaf 7 uur s' morgens aan de poort terecht konden voor noodgevallen. Het spreekuur was van 16.30 tot 17.30 uur. Alles was aangepast aan de eisen en mogelijkheden van die tijd. Naar hedendaagse begrippen was alles nogal primitief. Zalfjes (zwarte trekzalf) en brandzalf werd zelf gemaakt, pas later werd dat geleverd door apotheek Hoeberechts. Er moest ook zuinig met spullen worden omgesprongen. Verbandmiddelen moesten worden gekookt, gewassen, gestreken en via een verbandrolletje opgedraaid worden. Over steriliteit gesproken ...

Toch boeide het werk. Vooral de omgang met de mensen uit haar eigen Heer, alhoewel zij - zeker in het begin - soms wel tegenwerking kreeg. Zo gebeurde het dat zij een patiënte in de Barakkenstraat (thans Haspengouw) moest helpen. Pas na een lang gesprek liet deze zich verzorgen. Maar de dag erna bleek dat de verzorging niet had geholpen. Zodra de zuster verdwenen was rukte de vrouw alle verband van zich af, liep naar buiten en wreef de wond in met .... koeienmest. Enkele dagen later overleed de vrouw. Een oudere, demente man moest gewassen en verzorgd worden. De man keek met afschuw naar de zusters en wilde niet dat ze hem verzorgden. "Als jullie aan mij durven te komen haal ik de politie en de burgemeester en ik laat jullie gevangen nemen" zei hij. Hij werd toch verzorgd...

Van 1941 tot 1951 was het kruiswerk gevestigd in het patronaat. Dat werk omvatte zuigelingen- en consultatiebureau en vaccinatie tegen pokken. In 1951 kwam het Groene Kruisgebouw aan de Schoolstraat (thans Burg. Cortenstraat) gereed. Daar kwam er nog meer werk bij. DKTP prikken, maar ook een kleuterconsultatiebureau. En schoolonderzoek door de plaatselijke huisartsen Neven en Lauw (Sr.). En dan was er nog T.B.C., een ziekte die destijds vrij veel voor kwam. De patiënt, zijn familie en naaste omgeving moest dan voor onderzoek naar Maastricht. Later werd het bevolkingsonderzoek in Heer gedaan, in een grote oplegger, die geparkeerd stond op het Raadhuisplein. Toch zijn in Heer maar 20 à 30 gevallen bekend geworden. In totaal zijn in Heer maar 3 mensen aan deze ziekte overleden.

Op het zuigelingenbureau maakte zij het een keer mee dat de moeder een jongetje naakt op de ijskoude weegschaal legde. Van schrik plaste het jongetje. Over de schort en de bril van de zuster. En tot grote hilariteit van de aanwezige moeders.

Het werk was leuk en gaf veel voldoening. Vooral het wel en wee in de gezinnen werd bij de zusters neergelegd. Na het kruiswerk was de dagtaak nog niet voorbij. Dan wachtte in het klooster nog de gebeden en dergelijke. Maar soms hoefden zij daar niet aan deel te nemen als Moeder Overste aan hen kon zien hoe zwaar de dagtaak was geweest.

Ook het opbaren van overledenen behoorde tot het takenpakket. Het kwam vaker voor dat een overledene van de bovenverdieping naar beneden gedragen moest worden, want de overledene moest worden opgebaard in de "gooj" kamer. Een hele klus. En dan de overledene uitkleden, wassen en rouwkleeding aantrekken. De zusters hadden veelvuldig contact met de parochiegeestelijken van Heer en Scharn.

Na de opening van het nieuwe kruisegebouw mochten de zusters zich verplaatsen per ... fiets. En dat was iets wat de meeste mensen nog nooit hadden aanschouwd: Een Zuster op een fiets....

Intussen was zuster Helena zuster Alphonsa opgevolgd. Later is het werk gedeeltelijk overgenomen door leken-verpleegsters. Van 1956 tot 1960 werkte zuster Spauwen uit Eijsden in Heer (zij is later getrouwd met juwelier Martens uit Maastricht), van 1960 tot 1965 zuster Op 't Rooth uit Weert en van 1965 tot 1969 verpleegster Strijbos uit Maastricht.

Zuster Helena beëindigde haar kruiswerk in 1965. Zuster Norberta hield het in 1966 voor gezien. Bij haar afscheid werd haar een receptie aangeboden waar vele Heerdenaren verschenen, Burgemeester en Wethouders, het gemeentebestuur en oud-burgemeester Kessen (inmiddels burgemeester van Hoensbroek) en natuurlijk de parochiegeestelijken uit Scharn en Heer.

Zuster Norberta verblijft nog steeds in Klooster Opveld.

Foto deze pagina:
Zuster Helena (Loop), Vader Slangen en Zuster Norberta (Slangen)

Foto vorige pagina:
Mevr. Elissen-Habets, Zuster Norberta, Zuster Helena en Zuster Op 't Rooth.

Foto's zijn beschikbaar gesteld door de heer H. Cortjens sr. (Bedankt !)

Voetpaden in Heer. (Deel 4 - slot) *Wei(g)skes, getskes en peidjes.*

(Aantekening redactie: in 't Aörke no. 3 werd per abuis "Deel 3 - slot" vermeld. Het laatste deel van dit artikel is weggefallen en volgt onderstaand alsnog: Deel 4 - slot)

Veel meer paden zijn er geweest in Heer. Oude kaarten bewijzen dat. Maar namen zijn nauwelijks te achterhalen terwijl van andere, bekende namen van paden, de ligging onbekend is. Behalve wellicht voetpad 13 waren alle genoemde paden in 1920 nog intact. Nu is geen enkel pad meer intact, omdat zij door de voortschrijdende verstedelijking overbodig zijn geworden c.q. door wegen of straten zijn vervangen. Veel bestaande paden waren gemakspaden die langs akkerscheidingen liepen, niet op enige kaart stonden aangegeven om hun onbelangrijkeheid en zo ook weer konden worden opgeheven zonder dat daar een haan naar kraaide.

Het **Drinckvoetpad** van aan "het Goedje" tot aan de Keerderstraat past in deze theorie, evenals het pad dat de Veldweg (St. Servatiusweg) en de weg van Heer naar Bemelen (Steegstraat) verbond.

Ook het **Vroendalpad**, ook wel Breemakkerrein genoemd was zo'n pad. Waar nu de Vroendalsweg is, de doodlopende weg tussen Holstraat en Bronckweg (zijweg van Oude Molenweg), liep dit pad, dat op geen enkele kaart staat, maar inderdaad de scheidslijn was tussen het Vroendal en Breemakker.

Dit pad werd door een groot aantal landbouwers gebruikt om hun land te kunnen bereiken. Zij vervoerden hun stalmest en zaaigoed over dit pad en haalden zo ook de oogsten binnen. Toen de landbouw intensiever werd bedreven met karren, bespannen met os of koe, later paard, werd de behoefte gevoeld aan een verharde weg. Doordat het pad te smal was "verrennuweerde" de boeren onderling hun akkers en vaak de erop staande gewassen. Dit was hun natuurlijk een doorn in het oog. 62 gebruikers van het pad ondertekenden op 7-2-1920 een verzoek aan de gemeente om het pad te veranderen in een verharde weg.

De gemeenteraad zwichtte voor de goede argumenten van de landbouwers, die onder meer aanvoerden dat zij bij regenweer in de modder bleven steken en alleen bij vriesweer mest op hun land konden brengen. Bij niet bemesten verminderden de opbrengsten zodanig dat hun bedrijf nog nauwelijks rendabel was. Voor men aan de weg begon moesten de landbouwers worden gepolst omtrent hun eigen inbreng. Enkelen wilden - tegen vergoeding - aan de gemeente grond afstaan. Het Burgerlijk Armbestuur (B.A.) van Maastricht, dat een groot deel van de benodigde grond in eigendom had, stelde een ruil voor. Uiteindelijk heeft de raad daarmee ingestemd, maar alles ketste af omdat de gemeentesecretaris - buiten de raad om - een heffing berekende. Toen men niet tot overeenstemming dreigde te komen, plaatste het B.A. een "afrastering van prikkeldraad met een plank erbij, met het opschrift: Verboden Toegang Art. 461 Weth.v.Strafrecht". En dat in de voor de boeren drukste tijd van het jaar. De gemeentesecretaris gooide olie op het vuur met de mededeling: "Er komt niets van die weg". Deze voor Heer zo gezaghebbende gemeentesecretaris heeft - gelukkig voor de boeren - ongelijk gekregen, want de weg is er gekomen in mei 1924. En die is er nu nog. Doodlopend in het veld dat sinds mensenheugenis Vroendal heet.

Op een andere belangrijke weg, van Opveld via de Kroon en de Burght naar Wijck-Maastricht komen wij nog nader terug in een volgende uitgave.

Ofschoon vele paden zijn verdwenen, zijn er in Heer ook enkele nieuwe voetpaden aangelegd die aan de voorwaarde voldoen (een omweg te sparen) en wel:

- voetpad van de Akersteenweg naar de Esdoorn (Christusdoorn genoemd).
- voetpad van de Weth. Vrankenstraat naar de Mandel (resp. Winkel Centrum de Leim), dat ook wel "het Muerke" genoemd wordt.
- van eerdere datum is het verbindingspad tussen de Demertstraat, ter hoogte van de Joseph Bechlaan, en de Joseph Ramaekersstraat.

Aantekeningen van Pastoor Rutten. (deel 4)

(1662) *Moet de pastoor de effracte ⁽¹⁾ afwachten, alvorens hij de betaling der pachten in natura kan vorderen?*

Laurentius Dreesens, slager te Maastricht, moet jaarlijks drie vaten rogge, die met Sint Andries vervallen, aan de pastorie betalen. Hij beweert echter, dat hij met betaling kan wachten tot aan de vaststelling der effractie, hetgeen omstreeks Sint Jan gebeurt. Staat de pastoor dat toe, dan zullen alle schuldenaars hem dwingen zo lang te wachten. Daaruit zal voor hem een niet gering nadeel en daarenboven een groot ongerief voor de landbouwers volgen. Ik besloot dan ook mij daartegen te verzetten en vroeg aan Joannes Gysen, die vóór mij en vóór Hendrik Goffin 12 jaar pastoor was geweest, of ik de effractie moest afwachten. Zijn antwoord was ontkenkend en hij zei, dat ik na Sint Andries de pastorale inkomsten kon vorderen. Hij voegde er echter bij, dat men zulks wel had ingevoerd voor de betaling der inkomsten van de kerk, om geen paard er op na te houden voor het bijeenhalen der rogge. Om die reden had men het voor de kerkfabriek beter gevonden de effractie af te wachten en met geld te laten betalen. Dit had echter niets te maken met de pastorale inkomsten, want de pastoors moesten daarvan leven, vooral wanneer zij geen of weinig vermogen van hun eigen hadden. Maar waarom ook wachten? Als nu eens iemand vóór de vaststelling der effractie wil betalen, moet de pastoor dan weigeren? Overigens geeft dat wachten aanleiding tot bedrog of winstspeculatie van sommigen. Want als de effractie boven de onmiddellijke marktprijs staat, zullen zij zeggen: ik ben u rogge en geen geld schuldig. En als ik dan rogge vorder, zullen ze mij dan niet de marktprijs betalen? Ik ondervroeg daarover ook nog Nicolaus Bemelmans, de ontvanger van de Armentafel in Wijck. Deze zei mij dat ik niet aan de effractie gebonden was en dat de pachten konden gevorderd worden, zoals ze met Sint Andries vervielen. Anders zou het vaststellen van een verval-

(1) Niemand kan dit woord verklaren. Voorlopig is mijn conclusie dat het hier gaat om de prijs van vruchten enz. als ze rijp zullen zijn, of als er enig inzicht is op de opbrengst (in de toekomst dus). Ik ruil deze voorlopige conclusie echter graag voor een andere uitleg (*)

dag geen zin hebben.

Nog consulteerde ik de Rijproost in Heer, Vaes (1) geheten. Hij antwoordde mij, dat de pastoor de effractie niet moest afwachten en dat zulks alleen een uitvlucht was van wanbetalers.

Tenslotte vermaande mij de deken Lijpsen, tot wie ik mij had gewend, dat ik geen verplichting had en dat ik het zelfs niet mocht toestaan wegens de slechte gevolgen.

Daarop liet ik 20 april Laurentius Dreesens gerechterlijk voor de schout dagvaarden, doch hij verscheen niet, waarop hij op de rolle der geciteerden werd gebracht en Dionysius Lousbergh, koster en gezworen gerechtsbode, vorderde voor mij de marktprijs en niet de effractieprij, welke Laurentius Dreesens wij wilde doen afwachten. Maar toen het feest van Sint Jan naderde, stond de effractieprij vier gulden hoger en speet het Laurentius, dat hij nu gedwongen was een pattacon meer te betalen. Daarop besloot hij in 't vervolg maar met rogge te betalen.

(1663) *Vurige verschijnselen te Heer.*

Tegen het einde van de maand januari en het begin van de maand februari vielen er te Heer, terwijl er dichte nevels waren, verschillende vuurbollen van de hemel. Dat gebeurde vier tot vijf maal en zij werden gezien door Aegidius Freuschen, Joannes Hanssen en Maria Walpots, een meisje van 15 of 16 jaar.

Toen ik zulks vernam, liet ik zo even genoemden bij mij komen, terwijl als getuigen bij mij waren Servatius Wijnants en Henricus Walpots, de dorpsmeester zoals ze hem noemen. In onze tegenwoordigheid verklaarde Aegidius Freuschen, dat hij s'morgens tussen 6 en 7 uur, als hij naar Scharn ging, een grote vlam gezien had bij de Claverdries, dicht bij de notenboom, die in de weide, Wijn Lenssen (Langweiede) geheten, staat en over de straat hangt, die naar Scharn gaat. Hij vertelde, dat hij zo verschrikt en ..... was geworden, dat hij niet wist ....., dat hij vervolgens naar boven, naar de hemel en de lucht had gekeken, en dat een

(1) Vaes was volgens "Geschiedenis van Heer" (v.d. Venne) rijproost van 4 september 1670 tot 6 september 1680.

(2) Moet zijn: mij

vuurbol op de Heerstraat (1) bij het huis "Den Uytlegger" neerdaalde en dat boven Scharn, tussen de hoeve "Het Kerckxken", die aan Sinnich toebehoort, en de hoeve, waarop Martinus Sleyden woont, een straal vlammen vuur in de vorm van een rossig-vurige roede zich vertoonde. De bovengenoemde Joannes Hanssen, die in tegenwoordigheid derzelfde getuigen door mij werden ondervraagd, zei, dat hij s'nachts om 10 uur, toen hij in de nabijheid van de Burcht water ging scheppen, een vuurmassa had gezien, die bij het dorp Heugem opsteeg over de Burcht heenvloog en op een graanmijt van Joannes Bastins neerging. Hij meende dat deze door de hevige gloed van het vuur in brand was gestoken, doch zonder schade veroorzaakt te hebben vloog het verder naar de bovengenoemde "Lange Weide" en verdween er.

Omstreeks diezelfde tijd kwam het bovengenoemde meisje mij s'avonds roepen voor een zieke op de hoeve "De Kroon". Toen zij op de deur der pastorie klopte, viel een bundel vuur neer bij het huis van de timmerman Petrus Francken, dat op het gemeentebroek naast de weide "Notenboren" gelegen is. Daardoor verschrikt sloeg het meisje herhaalde malen met de klopper op de deur en toen het van de pastorie naar "de Kroon" terugging, zag het bij het doorschreiden van de "Lange Weide" wederom vuur van den hemel vallen.

Wat dit alles voorstelt, als het tenminste voortekenen zijn, is ons verborgen. Zo een onheil voorbeduid wordt, moge God het dan afwenden en ten goede keeren !

(1663) *Een ongeluk op Paas dinsdag.*

Op de 27e maart, die dinsdag was na Pasen en een van de drie dagen van het Paasfeest, leverde ene zekere pachter van Heer, Servatius Wijnants geheten, de zogenaamde "Honsthienden" aan de pastoor van Gronsveld. Deze tiende bestond uit ongeveer 12 vaten rogge en 12 vaten gerst en haver gemengd, hetgeen men "cortoren" noemt. Hij leverde die vaten af door ze met zijn paard daarheen te rijden. Op de terugweg van Gronsveld naar Heer liet hij toe, dat de paardenknecht de

(1) Tegenwoordige Dorpsstraat ?

ledige paarden voorop ging, maar toen hij bij de snel ronddraaiende windmolen kwam, gebeurde het, dat een onbewaakt paard, hetwelk er onder door liep, door de wiken werd getroffen (1). Zo hevig was de slag, dat het paard in een vrij goot gat in de grond werd neergesmaakt en dat van de wiek enige houten ribben afsprongen, die tot bevestiging van het doek dienen. Tengevolge daarvan ging het paard, dat wel honderd gulden waard was, vijf of zes dagen later dood. Ziedaar het voordeel dat men behaalt door het ontheiligen der feestdagen (2).

(1663) *Optreden van de Staatsen te Heer.*

“Den 28den Maert wesende Goensdagh naer Paeschen hebben die knechten van eenen van Ylem, geusenborgemeester van Maestricht ende rentmeester van den Vroenhoff, hebben, segge ick, een placact aen de kerckdoeren van Heer opgeslage van de vrede tussen Portugael ende de Hooch Mogende Heeren Staet waartegens ick geprotesteert hebbe, wesende tegenwordigh veel naburen”.

“Item den 4den Mey sijn deselve knechten van voorschreven van Ylem gecoemen ende hebben de clock getrocken ende opgeslaegen twee placacten. Een was tracterende van de slaven der Christenen bij Theunis (3) en 't ander van de walfisch; alleen om te krijgen in de elf bancken. Groote quellingen hebben se ons aangedaen anno 1661, 1662 ende 1663, ende wel den eerste keer van mijn residentie begost in 't jaer 1660, als ick wat weygerde den sleutel der kercke, joegen sij bij van Jan van Scharn ende deden mij schuede op 24 uren bij de sestich gulden. Doch 't dorp heeft behulpsaem geweest”.

“Den 6den Juny, des morgents om acht uren ontrent, hebben de knechten van den ontvanger van Ilem wederom de clocke getrocken te Heer ende drij placacten opgeslagen: waervan het eerste was de confoederatie tusschen den conink van ingelant ende de Heeren Staeten van de Vereenichde Nederlanden. 't Tweeden was voor en tot faveur van de drapi(er)s of laekenmaeckers, dat gheen vremde laekens en mochten

(1) De zogenaamde belt (verhoging aan onderzijde) werd eerst aangebracht in 1676 (*).

(2) In die tijd was derde Paasdag nog een geboden feestdag.

(3) Bedoeld wordt het roofnest Tunis.

in haerl. Gebiedt gebracht worden. Het derde was 't verlossen der Christen slaven om 't rantzon te formeren”.

Maar wat heeft dat met ons te maken? Het is weliswaar een werk van barmhartigheid de slaven te bevrijden en los te kopen, doch het aanslaan der plakaten is ons nadelig, omdat het door een ander oppergezag wordt ingevoerd en een bodem belast gaat worden die van nature vrij is, zoals uit meerdere keizerlijke diplomata blijkt, die ik gelezen heb in de deductie van het Kapittel van St. Servaas tegen van Ylem.

Wordt vervolgd.

Advertentie van toen (1962).

CASPAR VLIEGEN'S
HOUTBEDRIJF

MOCKSTRAAT 3
 HEER
 BIJ MAASTRICHT (L.)

TEL. 04400-26074
 NA 6 UUR 26075

HOUTHANDEL
 POPULIEREN- EIKEN- BEUKEN-
 ESSEN- EN KERSENHOUT
 MIJNHOUT
 LOONZAGERIJ

Het bedrijf van Caspar Vliegen bestaat nog steeds, al heet het nu Formido Bouwmarkt. Mijnhout is er niet meer verkrijgbaar.....

Crashes in Heer tijdens W.O. II.

Toen in 1940 met de bezetting van Frankrijk een einde was gekomen aan de "Blitzkrieg" van de Duitsers in West-Europa, hadden de geallieerden tijd nodig om zich te herstellen. Voor de bewoners van de bezette gebieden duurde het tot 1942 voordat men daar iets van begon te merken. De activiteiten in de lucht namen toen aanmerkelijk toe.

Steeds vaker werden bombardementen uitgevoerd op Duitsland. Ook Heer, dat op een van de aanvliegroutes lag van de bombardementsvliegtuigen o.a. naar het Ruhrgebied, heeft er zijn deel van mee gekregen.

Heer is weliswaar niet bewust door vliegtuigen gebombardeerd maar er zijn toch meerdere bommen gevallen die door in nood geraakte vliegtuigen zijn gedropt om het vliegtuig te ontlasten en zo meer kans te hebben de terugreis tot een goed einde te brengen. Het monotone gebrom van de zwaarbeladen vliegtuigen behoorde tot het nachtelijk ritueel en het jankende luchtalarm deed de mensen, in het begin, hun bed uitkomen om buiten op straat de hemel af te turen of er soms iets te zien was, onderwijl "genietend" van een tas surrogaatkoffie.

Als de vliegtuigen hun bommenlast lieten vallen dan kon men dat vanuit Heer soms waarnemen. Als Aken b.v. gebombardeerd werd zag men de inhoud van vliegtuigen, b.v. brandbommen als kerstverlichting naar beneden dwarrelen, vermengd met de flitsen van afweergeschut ter plaatse, de exploderende luchtafweergrenaten en het inslaan van bommen. En dat alles gaf de hemel boven het doel een rose kleur. Een sinister gezicht. Toen men er zo'n beetje aan gewend was, kwam er niemand meer zijn bed voor uit. Want men ging er van uit dat Heer niet gebombardeerd zou worden. Velen die niets van een eventueel spektakel wilde missen bleven wakker tot de stroom vliegtuigen weer op hun terugweg over Heer kwamen. Vaak werden deze dan wederom opgevangen door Duitse nachtjagers die soms in de zoeklichten geraakte bommenwerpers afschoten. Over het algemeen speelde zich dat allemaal af zo tussen 24 en 3 uur. Alle lichtbronnen moesten afgeschermd zijn, zelfs dat van de fiets. De Duitsers eisten totale verduistering.

De stroom geallieerde vliegtuigen werden op hun vlucht naar en van Duitsland aangevallen door jagers en rondom de Duitse steden door de "FLAK" (Flieger Luft Abwehr Kanonen). Ze werden daardoor vaak zo gehavend dat zij ternauwernood hun bases, soms zelfs nog niet hun doel konden bereiken. Velen stortten dan ook neer in door de Duitsers bezet gebied. Wanneer de bommenwerpers hun doelen nog niet hadden bereikt en de bommen nog aan boord hadden, werden die vaak gedropt vóór het neerstorten.

Ook in Heer zijn 3 bommenwerpers neergestort. In totaliteit zijn er 6 vliegtuigen in Heer gecrasht. Maar het waren niet alleen geallieerde bommenwerpers die in Heer en omgeving neerstorten, ook Duitse jagers, getroffen door de zich verdedigende Engelse, Canadese of Amerikaanse toestellen, legden het loodje.

Reeds op de eerste oorlogsdag (10 mei 1940) vloog een Duitse jager tegen de kabelballon, die bij het waterpompstation door de Duitsers was opgelaten om de strijd rond het fort Eben-Emael te observeren. Het vliegtuig stortte neer in de Holstraat, vloog in brand en de meegevoerde munitie ontplofte in alle richtingen. De vlieger Lt. Haeckel viel te pletter op de rand van het talud van de Holstraat.

Op 30 mei 1943 stortte een door luchtafweer zwaar getroffen Wellington MKX bommenwerper neer in De Heeg. De bemanning heeft gemeend een noodlanding te kunnen maken want het vliegtuig streek neer in een lange glijvlucht, maar moest uitwijken voor de plotseling opdoemende molen van Gronsveld die geraakt werd door een tip van het vliegtuig die afbrak. Door onbalans crashte het vliegtuig aan de Schansweg. De 5-koppige bemanning kwam daarbij om het leven. De verongelukte vliegers waren: Sergeant A. Spence, Flying Sgt A.H. Smith, Sgt B. King, Sgt. M.L. Buxton en Sgt. J.H. Bloxwich. Het vliegtuig was van het model MKX serienr. HE 203 (ook wel Wimpy genoemd) en was van het 431e squadron. De slachtoffers zijn begraven op de militaire begraafplaats Jonkerbos in Nijmegen. De verongelukte vliegers hebben dagenlang in of bij het vliegtuig gelegen en de bewoners van de Molenweg kunnen de vreselijke aanblik van veron-

gelukke bemanning en hun toestel niet vergeten. Naderhand heeft "men" het wrak ontdaan van de plexiglas vensters van cockpit en geschutzkoepel, een gewild object om ringen te maken en andere snuisterijen zoals hartjes om aan halskettinkjes te dragen. Hoewel het op straffe des doos verboden was het verongelukte vliegtuig te naderen. Sjeng Thomma, die destijds in de molen woonde heeft nog een staartstuk van deze machine 55 jaar bewaard !

Op 11 maart 1944 is een Mustang P-51 B, serienr. 43-6554 in Scharn neergestort bij Vijverdal. Het toestel was van de eenheid F 355 F 6 van de basis Steeple Morden. De piloot, Flying Off. John Chalot, die door luchtafweergeschut boven Duitsland werd getroffen, kon ontsnappen maar werd in Frankrijk alsnog gevangen genomen.

Op 28 april 1944, in de nacht van donderdag op vrijdag, heeft zich boven Heer een spectaculair vuurgevecht voorgedaan tussen een Duitse nachtjager en een Handley Page Halifax MK 2 bommenwerper, met serienr. JN 954 van het 419e squadron. De bommenwerper werd in de lucht aan stukken geschoten en dwarrelde brandend neer, terwijl iedereen die het schouwspel zag van spanning de handen ineen kneep omdat men dacht dat het vliegtuig - of wat er nog van over was - op zijn huis zou vallen. Het toestel kwam neer tussen de spoorlijn en de Schansweg en de 7 bemanningsleden, die allen omkwamen lagen verspreid in de omgeving. Zij zijn begraven op het gemeentelijk kerkhof aan de Tongerseweg. Het was een vliegtuig van de Royal Canadian Air Force. De inzittenden waren: John D. Bremmer, navigator, 20 jaar; William T. Claridge, radio-telegrafist; Edmund R. Dujay, pilot off.-air gunner, 20 jaar; Stanley H. Goulding, pilot off., 21 jaar; Roderic A. Mc Ivor, pilot off., 24 jaar; Stanley J. Rigden, sergeant flight engineer, 23 jaar en Kenneth D. Tucker, airgunner, 20 jaar.

Dit toestel van de RCAF was ± 30 meter lang en had een spanwijdte van 22 meter. Het had 4 Rolls Royce xx motoren v12, vloeistof gekoeld inhoud 42.8 liter; vermogen 1480 pk op te voeren tot 1610 pk. Het kon 8 tot 12.000 liter brandstof vervoeren en 2 tot 5.000 kg. bommenlast. Het toestel had als doel Montzen in België. De bewapening

was 9 Boulton-Paul mitrailleurs kaliber 7.7, verdeeld over de neus, rug en staartkoepel. De basis van het toestel was Middleton St. George (goosepool) 40 km. ten zuid-westen van Newcastle.

De RCAF gaf diernamen aan hun squadrons. Het 419e sq. droeg de naam "Moose": Amerikaans-Engels voor eland, het nationale dier van Canada. Op dezelfde datum stortte eenzelfde toestel neer in Caberg-Maastricht, waarbij 4 bemanningsleden het leven lieten. Ook dit vliegtuig had als doel Montzen.

Het is een groot vraagteken, maar er is op 25 mei 1944 in Heer een bommenwerper neergestort van het type B/26B/50 Marauder met serienr. 42/95929 en deel van de eenheid 455BS/323/BG. Er waren 6 inzittenden en allen overleefden ze de crash. Vier van hen zijn gevangen genomen en twee zijn gevlucht. Het vliegtuig had als doel het rangeerterrin Rote Erde en Westbahnhof in Aken. De bemanning bestond uit 1st Lt. William S. Coutch, S. Sgt. Gordon K. Craig, Capt. Robert E. Felt, 1st Lt. Loyd E. Kisner, S. Sgt. James T. McCardle en S. Sgt. Frederick Wootton. Wootton en Felt bleven uit handen van de Duisters. Samen met 9 andere vliegtuigen zijn zij neergestort in onze omgeving. Een andere Marauder stortte neer in Aubel (B). Deze was van dezelfde eenheid als de Marauder die in Heer neerstortte. In deze groep vlogen 3 verschillende typen vliegtuigen nl. 2 Marauders, 2 Aero Lancasters en 6 Handley Page Halifax toestellen. Ze zijn dus waarschijnlijk bij dezelfde raid betrokken geweest om verbindingen te verstoren i.v.m. de a.s. invasie (6 juni 1944).

Wat is nu het vraagteken ? Op welke plek in Heer is deze machine neergestort, amper 1 maand na de crash van de grote broer Handley Page Halifax. Wie het weet mag het zeggen.

Operatie "Bodenplatte" was, enkele weken na het Ardennenoffensief de laatste noodsporg van de (Duitse) kat in het nauw. De operatie werd ingezet in de nacht van 31 december op 1 januari 1945. Iedereen die een kelder had zat daarin. Of onder de tafel. Niet vanwege een of meer dröpkjes, maar om bescherming te zoeken tegen de over razende Duitse Focke Wulf 190 jagers die een laatste poging deden om nog te

redden wat te redden viel. De Duisters zetten 930 vliegtuigen in. Verloren er 300 en vernietigden 400 geallieerde vliegtuigen. Ondanks de zware schade die ze aanrichtten her en der heeft zich deze laatste krachtingspanning alleen maar tegen zichzelf gekeerd. Een zelfmoordactie die zijn weerga in de historie niet kent.

Rond Maastricht werden verschillende van deze machines neergeschoten. Ook in Heer in het Vroendal is er een neergeschoten. Het wrange verhaal gaat dat de zwaargewonde piloot door een Amerikaanse soldaat werd doodgeschoten. Waarschijnlijk een uitvloeisel van de haat tegen de Duitsers die de laatste maand zo hoog opgelaaid was door de lafhartige moorden gepleegd door de Pfeifergroep in de strijd in de Ardennen bij Baugnez. dd. 17 dec. 1944 op 84 Amerikaanse krijgsgevangenen.

(Geraadpleegde bronnen o.a.: P. Moermans, Keer; R. Putz: "Duel in de wolken"; T.H. v.d. Steen, Heemkundevereniging "de Roerstreek", jaargang 15)

Aan dit nummer van 't Äörke hebben - naast de vaste medewerkers - ook enkele gasten een bijdrage geleverd, waarvoor onze dank. Wilt u ook een verhaal uit het verleden van Heer (laten) vastleggen voor het nageslacht, neem dan contact op met een van de redactieleden.